

ÉRTSÜK MEG EGYMÁST!

Hozzászólás a mezőgazdasági betegségügyi biztosítás szervezetének vitájához

ÍRTA:

VÍGH GYÖZŐ

A magyar kormány nagyszabású szociális tervei közül előtérbe lépett a mezőgazdasági munkásság betegségügyi biztosításának sürgős megvalósítása. Ennek a régóta vajúdo kérdésnek megoldása valóban nem tűr halasztást. Az a körülmény, hogy a világháború tetőpontjához közeledik, akadályt nem képezhet, sőt ellenkezőleg: Magyarország létérdeke, hogy a reá váró sorsdöntő időben a szociális gondoskodás lehetőleg minden arra rászoruló rétegre kiterjedjen és ezzel a világszerte állandóan hangsúlyozott belső szociális biztonság megerősödjék.

A törvényjavaslatnak az országgyűlés elé terjesztése küszöbön áll. A sajtóban megjelent közleményekből, képviselők, felsőházi tagok, a földbirtokososztály, a mezőgazdasági munkásság vezetőinek, kamarák és egyéb érdekképviselői szervek vezető tagjainak nyilatkozataiból már teljes bizonyossággal megállapítható, hogy a mezőgazdasági munkásság kötelező betegségügyi biztosítását mind a birtokos, mind a munkásosztály őszintén kívánja. Ebben a tekintetben tehát hiba nincsen.

Annál nagyobb azonban a baj a törvényjavaslat alapelveiben való megegyezés tekintetében. Sajnálattal kell megállapítani, hogy az ezen a téren folyó vitatkozás már kezd lesiklani a tárgyilagosság és szakszerűség síkjáról, mert csak igen kevés szót hallunk a legfontosabb és döntő jelentőségű kérdésekről, mint pl. hogy melyek és mily feltételekhez kötöttek legyenek a mezőgazdasági munkásság kötelező betegségügyi biztosításának szolgáltatásai, milyen legyen a társadalombiztosítás keretében megszervezendő egészségvédelem, miképpen kell a biztosítás anyagi fedezetét igazságosan elosztani, hogyan lehet a biztosítást közel hozni a biztosítottakhoz és a biztosítás ügyvitelét a lehető legegyszerűbben megszervezni, de mégis akként, hogy a biztosítási kötelezettség alól senki se vonhassa ki magát stb. Pedig ezeknek a kérdéseknek helyes megoldásán áll vagy bukik a mezőgazdasági betegségügyi biztosítás! Annál több vita folyik azokról a kérdésekről, amelyek tulajdonképpen nem a biztosítás lényegét, hanem csak külső keretét alkotnák: *az OTI vagy az OMBI lássa-e el a mezőgazdasági betegségügyi biztosítást* és ezzel kapcsolatban a belügyminiszter vagy a földművelésügyi miniszter gyakorolja-e a felügyeletet.

Az utóbbi kérdés körül keletkezett vita minden más, sokkal fontosabb kérdést elnyom. Minthogy

közeledik a sorsdöntő óra, amikor a törvényjavaslat a képviselőház elé kerül, kötelességünknek érezzük a dönteni hivatott tényezők előtt a megoldásra váró kérdéseket teljes tárgyilagosságra törekvéssel megvilágítani és felhívni a figyelmüket arra, hogy ha a mezőgazdasági betegségügyi biztosítást nem minden osztály-, párt- vagy egyéb partikuláris érdeken felülemelkedve, nem kizárólag a szakszerűség és célszerűség szempontjából, hanem – amint ez a múltban már előfordult – a széthúzó erők hatásának engedve részlegesen vagy helytelenül oldanánk meg, olyan végzetes, évtizedeken át helyrehozhatatlan hibát követnénk el, amely a nemzet egyetemére nézve súlyos károsodással járhat és külföldi rosszakaróinknak tápot adna arra, hogy újból a „feudalizmus” és hasonló képtelenségek vádjaival halmozzanak el.

A szaksajtó – szerencsére – megőrizte tárgyilagosságát és ha részben velünk ellenkező álláspontot is foglal el, mégis rávilágított a legfontosabb megoldásra váró kérdésekre. Mindnyájan egyetértünk abban, hogy a mezőgazdasági munkásság, melynek száma – ideértve a főleg munkavállalásból élő törpebirtokosokat is – a betegség esetére már biztosított társadalmi rétegek lélekszámát tekintélyesen meghaladja, a szociális gondozásra talán még ráutaltabb, mint a többi társadalmi osztály. Egyetértünk abban is, hogy népünk szociális biztonsága csak akkor valósulhat meg, ha minden dolgozó magyar teljes biztonságban érzi magát az őt és családját fenyegető kockázatok esetére és hogy ezért az egyetemes célért érdemes minden áldozatot meghozni. Még abban a vonatkozásban sincs lényeges nézeteltérés, hogy a mezőgazdasági munkásság betegségügyi biztosításában annak az ipari munkásságtól lényegesen eltérő munka- és kereseti viszonyait figyelembe kell venni.

Ezekkel azonban az egyetértés kimerül, mert azonnal előtérbe lép az OTI-OMBI kérdés és mint egy páncélkupola, ráborul az összes többi problémára, amelyekkel való komoly foglalkozást állandóan akadályozza. A tárgyilagos szemlélethez nélkülözhetetlen, hogy ezt a páncélfalat áttörjük. Hogy ezt elérhessük, kísérreljük meg egy kis jóakarattal egyelőre figyelmen kívül hagyni azt, hogy Magyarországon a társadalombiztosítást és az azzal rokon célokat ellátó, szinte áttekinthetetlen sok szerv közt van egy OTI és egy OMBI is. Egyelőre kizárólag azt a kérdést vegyük fontolóra, mi

helyesebb és célszerűbb, ha a betegségi biztosítást, mint a társadalombiztosítás egyik alappillérét egységes, a nemzet minden rétegének életszükségeit szem előtt tartó elgondolás szerint a szerteágazó csoportérdekeket *egybefogó és kiegyenlítő, kizárólag a szociális célt szem előtt tartó irányítás és felügyelet alá helyezzük.*, vagy pedig a különböző társadalmi rétegekre tekintettel olyan rendszert valósítsunk meg és tartsunk fenn, amelyben ugyanazt a célt *több kormányhatóság vezetése alatt, különböző elvek szerint működő intézetek* szolgálják.

E kérdésre máris választ kapunk, ha egy pillantást vetünk társadalombiztosításunk jelenlegi állapotára.

A közelmúltban megjelent cikkeinkben¹ hangsúlyoztuk, hogy a magyar társadalombiztosítás alaphibája, aminek következtében az jó és céljának megfelelő sohasem lehet: az egész világon egyedülálló szétforgácsoltsága. Nem elég, hogy egyes foglalkozási csoportok társadalombiztosítását különböző szervek látják el, mert vannak olyan csoportok is, melyekről még biztosítási ágankint is megosztva más-más szervek gondoskodnak. De maradunk csak a betegségi biztosításnál. A két főintézetten (OTI MABI) kívül külön-külön intézetek látják el a postai, a de hány jövedéki, a postatakarék-pénztár i, a hajózási alkalmazottak betegségi biztosítását. A vasúti alkalmazottak betegségi biztosításához nem elég a MÁV betegségi biztosító intézete, hanem még hat különálló intézet működik. A bányászok biztosítását 24 társaság látja el. Mint-hogy a biztosításból kihagyott egyes társadalmi rétegek is érezték a betegség esetére való gondoskodás hiányát, ezt a kérdést sem oldottuk meg egyszerűen a betegségi biztosításba bevonás útján, hanem külön betegsegélyzőalapokat létesítettünk a köztisztviselők, a rendőrök, a csendőrök részére és mindezekben felül több tucat vízitársulat, folyam- és kultúr mérnöki hivatal alkalmazottait is önálló alapek segítetik.

A különálló biztosító szervek közül csak azok között van félig-meddig egységes és kielégítő együttműködés, amelyek az 1927: XXI. törvénycikk hatálya alá esnek és a belügyminiszter felügyeleti hatósága alá tartoznak. Vannak azonban szervek, melyek felett a pénzügyminiszter, mások felett a földművelésügyi miniszter, ismét mások felett két miniszter együttesen, ezek között a kereskedelemügyi miniszter is gyakorolja a felügyeleti jogot. Ilyen körülmények között azonban csak a teljesen elfogult ember nem látja, hogy egységes vezetés és működés elképzelhetetlen. Amennyire a földművelésügyi minisztériumnak szívében fekszik a mezőgazdasági munkásság testi és szellemi jóléte, ugyanolyan elgondolással követelhetné magának a

kereskedelemügyi minisztérium, hogy a kereskedelmi alkalmazottak, az iparügyi miniszterium, hogy az ipari alkalmazottak, a honvédelmi minisztérium, hogy a honvédelmi tárca körébe eső alkalmazottak jólétéről kizárólag saját hatáskörében gondoskodhassék. Elképzelhető lenne-e azonban ilyen körülmények között egységes, a nemzet egyetemének jólétét szem előtt tartó szociális politika? Bármely társadalmi osztálynak vagy foglalkozási csoportnak a szociális gondoskodásból kimaradása, előtérbe vagy háttérbe helyezése előbb-utóbb az egész nemzetre kihat.

Nagyőri helyesen írja *Gulácsy Iván*¹, hogy „minden intézmény tekintetében a legveszedelmesebb gondolat az, ha magát képzeletben az állami élet alapjának és elfelejti, hogy csak alkatrész abban a nagy gépezetben, amelynek összhangzatos, Zavar-talan működéséből áll elő a nemzet egyetemes jóléte”. Sajnos, mégis nem azt a következtetést vonja le, ami ebből a tételből egyszerűen és világosan következne, hogy t. i. *a társadalombiztosítást csak egységes, összefogó elgondolással és irányítással lehet végrehajtani.*

Abban a tekintetben, hogy milyen hátrányokkal jár a társadalombiztosítás bármely ágának eltérő szabályok alapján történő ellátása, nem akarunk ismétlésekbe bocsátkozni, mert az említett cikkeink, legutóbb pedig a Munkaügyi Szemle² bőven szem elé tárták. Ezért csak annak az állapotnak tarthatatlanságára akarunk rámutatni, hogy ugyanazzal a keresettel azonos munkát végző biztosítottak egymástól eltérő minőségű és összegű szolgáltatásokban részesülhessenek; utánuk különböző kulcs szerint kelljen a járulékokat fizetni; a biztosított egyes betegségi biztosító szervek kötelékében szerzett jogait ne vihesse magával, ha más biztosító szerv kötelékébe kerül; hogy minden biztosító intézet külön-külön legyen kénytelen megszervezni ügyvitelét, tisztviselői és orvosi karát; hogy a több intézet szolgálatában álló gyógyító orvos működési körzetei egymástól eltérőek legyenek; hogy a szakorvosi rendelőintézeteknek az ország területén való elosztása teljesen rendszertelen legyen; hogy a biztosító szervek tisztviselőinek tekintélyes hányada csak a biztosítási kötelezettség és hovatartozóság elbírálásával, a biztosító szervek között felmerülő hatásköri viták lefolytatásával járó céltalan és improduktív munkával legyen elfoglalva.

A magyar társadalombiztosítás népszerűtlenségének egyik fő oka ez a rendszertelenség, az egységes elgondolás és irányítás hiánya, ami lehet történelmi fejlődés, különböző, egymástól távol eső időközökben felmerült jószándékú elgondolások

¹ *Mezőgazdasági Szociálpolitika*, 1943. évf., 8. szám.

² Lásd: Bikkal Dénes: *Magyar szociális biztonsági terv. Munkaügyi Szemle*, 1944. évf., 1. szám.

¹ Lásd: *Szociális Szemle*, 1943. évf. 5. és 7. számában.

eredménye, de nemcsak a józan ész, de a nemzet jövőjének érdeke is tiltja ennek az állapotnak további fenntartását, vagy – ami még gondolatnak is elviselhetetlen – a szétforgácsolás továbbfejlesztését. Kormányunk ezért tűzte ki célul társadalombiztosításunk megjavítását, új alapokra fektetését és az arra utalt összes társadalmi rétegekre való kiterjesztését.

Annak felismerése, hogy a szociális politika és a közegészségügy az állami feladatoknak olyan önálló területe, amelynek egységes vezetése és irányítása legalább olyan fontos, mint bármely más miniszteri tárca ügköre, indította a legtöbb művelt államot arra, hogy önálló szociális és egészségügyi minisztériumot létesítsenek. A szociális gondoskodás ugyanis nem tekinthető sem külön iparügnynek, sem kereskedelemügnynek, de éppen ezért nem tekinthető külön földművelésügnynek sem, vagy – ha jobban tetszik – annyira egyformán érinti mind a hárem tárca ügkörét, hogy a jogos érdekek kielégítésének egyensúlyba hozatala feltétlenül önálló és egységes irányítást igényel.

Ha tehát anyagi erőink nem tennék lehetővé a legjobb megoldást a szociális és egészségügyi minisztérium létesítését, a szociális politika vezetését és irányítását csak arra a miniszteri tárcára bízhatjuk, amelynek feladatkörébe a közrend és a közegészségügy tartozik, tehát a belügyi tárcára, mert a szociális biztonság ügye is kétségtelenül ehhez a társadalmi osztályoktól és foglalkozási csoportoktól független ügkörhöz áll legközelebb.

Ha a szociális politika egységes kormányzatot igényel, ebből következik, hogy a végrehajtó szervnek is egységesnek kell lennie. Minden biztosítási ágat, ezek között tehát a betegségi biztosítást is, észszerűen és gazdaságosan csak egyetlen biztosító intézet keretében lehet végrehajtani, nem pedig egymással versengő, a foglalkozások rendkívül sokféleségére tekintettel munkaerejüket céltalan és felesleges hatásköri vitákra elfecsérlő különálló intézetekkel. Hangsúlyoznunk kell, hogy a felállított követelmény alatt nem értjük a teljes centralizálást és uniformizálást. Ellenkezőleg: a biztosítást egészen közel kell hozni a biztosítottakhoz, városhoz, faluhoz egyaránt, minél több helyszerv létesítésével és a falusi és tanyai népesség tekintetében a gazdasági előjárók közreműködésével. A mezőgazdasági munkásának a betegségi biztosításba bevonásánál figyelembe kell Venni különleges munka- és kereseti viszonyait is. De mindezekhez nem kell külön biztosító intézet, különálló tisztviselői és orvosi karral, külön helyszervekkel, kórházakkal és rendelőintézetekkel. A mezőgazdasági munkások és családtagjaik egészségének helyreállításához ugyanolyan orvosi gyógykezelés, gyógyszerellátás, gyógyászati segédeszköz,

kórházi ápolás szükséges, mint akár a falusi cipész- vagy szatócssegéd, akár a földbirtokos vagy részvénytársasági igazgató gyógykezeléséhez. A népbetegségek ellen irányuló küzdelem során sem lehet a mezőgazdasági népességet más módon és eszközökkel védelmezni, mint az ipari munkás-ságot, sőt e téren még fokozottabb mértékben nélkülözhetetlen az egységes elgondolás és szervezés. Az, hogy különbséget kell tenni pl. a táp^pénzre jogosultság, ú. n. passzív tagság, bejelentés és járulékfizetés terén, nem lehet indoka egy különálló mezőgazdasági betegségi biztosítási szervezet létesítésének,” mert a már említett visszasságokon túl elképzelhetetlen az a zűrzavar, amely azoknál a sok tízezerre rúgó biztosítottaknál, akik nyáron mezőgazdasági, télen egyéb biztosításra kötelezett munkát végeznek, az igényjogosultság elbírálása és a szolgáltatás nyújtására kötelezett intézet megállapítása tekintetében keletkeznék.

Ezeknek az igazságoknak felismerése indította a szociális berendezéseik terén fejlett államokat arra, hogy amikor mezőgazdasági népességükre is kiterjesztették a biztosítási kötelezettséget, biztosításukat egységesen, az összes biztosításra kötelezettek egyaránt kiterjedő törvényekkel szabályozták, a végrehajtást pedig szintén egységes szervezetre bízták.

Halács Ágoston egy figyelemreméltó cikkében¹ a mezőgazdasági biztosítás külön megszervezése mellett foglal állást és arra hivatkozik, hogy ez a biztosítás egyedül a kimondottan ipari jellegű európai államokban van egyesítve az egyéb foglalkozásúak biztosításával, a többi országban pedig mezőgazdasági biztosítás vagy nincs, ha pedig van, akkor külön erre a célra életrehívott intézmény áll rendelkezésre. Az ott közölt felsorolásból azonban megállapítható, hogy egyedül Franciaországban oldották meg az ipari és a mezőgazdasági biztosítást külön-külön intézmény keretében. De lehet-e Franciaországot mint egyedülálló példát az elkülönített mezőgazdasági biztosítás mellett döntő érvként elfogadni? Az ugyanis, hogy egyes államokban nincs mezőgazdasági biztosítás, bizonyára nem eshetik súlyba az elkülönítés javára. Akik Franciaországnak az összeomlásra vezető zavaros belpolitikai viszonyait, apró részekre töredezett politikai pártrendszerét közelebbről ismerik, tudják, hogy szociális berendezéseit sem tekinthetjük úttörőknek vagy irányadóknak. Ez az ország ugyanis társadalombiztosítási rendszerét aránylag rövid idő alatt négy ízben változtatta meg, tehát e téren még a forrongás állapotában van. Nem fedie inkább az igazságot, ha azt állapítjuk meg, hogy a szociális berendezések terén elmaradottabb agrár-

¹ *Betegségi biztosítás a mezőgazdaságban. Mezőgazdasági Közöny, 1943 évf., 8. szám.*

országokban a társadalombiztosítás nem terjed ki a mezőgazdaságra, az előrehaladottabb ipari jellegű államokban azonban igen, de ezekben az államokban éppen azért nem különítették el a mezőgazdasági biztosítást, mert felismerték azokat az okokat, amelyek az elkülönítést tiltják. Ha Németország ipari jellegű állam is, mezőgazdasági munkásainak száma mégis jóval több, mint Magyarorszáé. Még sincs különálló betegségi biztosítása. *Halács Ágoston* említett cikkének az az állítása, hogy Németországban a betegségi biztosítást helyesebbnek látták külön mezőgazdasági betegsegélyező pénztárak keretében megoldani, nem helytálló. Az a körülmény ugyanis, hogy Németországban az ipari jellegű városokban az ú. n. „Ortskrankenkasse”-k, a mezőgazdasági jellegű vidékeken pedig szélesebb területi illetékességű „Landkrankenkasse”-k működnek, nem jelenti a mezőgazdasági biztosítás elkülönítését, mert az összes pénztárnak vannak mezőgazdasági és egyéb foglalkozású tagjai. A német betegségi biztosítást egységesen, egyetlen törvény, a „*Reichsversicherungsordnung*” szabályozza, az összes pénztárakat a berlini „Verbindungsstelle der deutschen Krankenkassen” hatáskörébe utalták, a felügyeleti jogot pedig egyetlen miniszter, a birodalmi munkaügyi miniszter gyakorolja. Ugyancsak részben téves az a megállapítás is, hogy a mezőgazdasági biztosítás az északi államokban nincs megoldva, mert pl. Dániában, ebben az erősen mezőgazdasági jellegű államban majdnem teljes és egységes népbiztosítás van hatályban.¹

Az egységes és minden állampolgárra kiterjedő népbiztosítás az alapgondolata a nagyszabású és minden államban nagy figyelmet keltett angol Beveridge-tervnek. Az általános népbiztosítás lebeg mint végső cél a szociálpolitikusok előtt. Ez azonban sohasem valósulhatna meg, ha a mezőgazdasági munkásságot a közösségből kiragadjuk. Nemrég zajlott le 21 amerikai állam társadalombiztosítási konferenciája.² Résztvettek azon olyan kifejezetten mezőgazdasági jellegű államok, mint Kanada és Argentína. A konferencia nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a mezőgazdasági munkásságot be kell vonni a társadalombiztosításba, de senki egy szóval sem említette, hogy a mezőgazdasági munkásság biztosításánál külön utakon kell járni, részükre külön biztosító intézeteket kellene létesíteni.

A felsorakoztatott érveknek eredménye tehát csak az lehet, hogy a magyar társadalombiztosítási jogszabályalkotás már évtizedek előtt helytelen útra tévedt, amikor a mezőgazdasági munkásság biztosítását egészen elkülönítetten, önálló intézet keretében, külön kormányhatóság felügyelete alatt igye-

kezett megvalósítani. Még helytelenebb és a magyar társadalombiztosítás fejlődésére végzetes lehet, ha makacsul kitartunk az egész világon majdnem egyedülálló felfogásunk mellett és egész társadalombiztosításunknak egyszerű és jó működést biztosító új alapokra fektetése helyett már amúgy is bonyolult rendszerünket még bonyolultabbá tennénk azzal, hogy melléje egy újabb betegségi biztosítási szervezetet iktatunk. Ezért a tárgyilagosan gondolkodó nem juthat más eredményre, mint arra, hogy a magyar betegségi biztosítást minden foglalkozási ágra kiterjedő hatállyal jól, olcsón és igazságosan *csak egyetlen kormányhatóság által irányított^ egységes elgondoláson alapuló országos szervezet láthatja el.*

Az elkülönített mezőgazdasági betegségi biztosítás hívei támadásainak központjában az Országos Társadalombiztosító Intézet áll. Rámutatnak arra, hogy az OTI biztosítási rendszere bonyolult, a szövevényes jogszabályokat senki sem tanulhatja meg, a bejelentésekhez és a járulékok kiszámításához a munkaadóknak külön szakértő alkalmazottakat kell tartanick, ügyviteli költsége drága, bürokratikus adminisztrációja nem felel meg a falu egyszerűbb életkörülményeinek stb. Az egységesen irányított és végrehajtott társadalombiztosítás gondolatát nem képesek függetleníteni az OTI-ba való beolvasztás gondolatától. Az OTI még hálás is lehet, hogy a szakirodalomban tárgyilagos érvekkel támadják és nem durva szavakkal mocskolják, ahogyan az már általános szokássá vált, vagy maró gúnnyal, ahogyan az egyik legelőkelőbb egyesületünk által tartott és a rádió által ismételtlen közvetített előadásban történt.

Értsük meg egymást! Amikor az egységes társadalombiztosítás mellett foglalunk állást, semmi sem áll távolabb tőlünk, mint az, hogy az OTI-ban megtestesült jelenleg érvényben levő társadalombiztosítási rendszernek a mezőgazdasági munkásságra való kiterjesztését kívánjuk. Az OTI ellen megnyilvánuló ellenszenvnek egyik fő oka, – amit kormányunk is felismert – hogy jogszabályaink nem felelnek meg a korszerű követelményeknek, a másik – még sajnálatosabb – ok pedig az, hogy társadalmunk szociális szempontból még kevésbé iskolázott. A Magyar Munkaadók Központjának igazgatója, Alapy Victor írja: „Nincs az országban még egy intézmény, amelyet úgy szidnának, mint az OTI-t. Viszont tárgyilagosan meg kell állapítani, nincs intézmény az országban, amely annyi szociális támogatást nyújtana, mint az OTI... Miért szidják mégis az OTI-t? Azért, mert a törvényhozást veszélyesebb volna szidni?”¹

¹ Lásd: *Dánia sajtóságos társadalombiztosítása. Szociális Szemle*, 1943. évf., 6. szám.

² Ismertetését 1. e számunk Figyelő rovatában.

¹ Alapy Victor: *Miért szidják az OTI-t? Munkaiügyi Szemle* 1943. évf. 4. szám.

Aki a külföldi társadalombiztosítási jogszabályokat csak némileg is ismeri, annak tisztában kell lennie azzal, hogy a magyar betegségi biztosítás szolgáltatásai mintaszerűek. Több tekintetben még az élen haladó német betegségi biztosítást is megelőztük, tehát nem a szolgáltatások rosszak, hanem a nehézkes bejelentési, nyilvántartási és járulékfizetési rendszer, legrosszabb pedig a biztosítási kötelezettség megállapításának rendszere a kivételek és külön ellátások tömegével.

Természetes, hogy a kevéssé tájékozott tömeg a jogszabályokat a legnagyobb biztosító intézettel, az OTI-vel azonosítja és nem a jogszabályokat, hanem az OTI működését kifogásolja, holott ez az intézet csak szigorú előírások szerint működő végrehajtó szerv. Ha a bonyolult jogszabályok hosszadalmas bürokratikus eljárásokat tesznek szükségessé a szolgáltatások nyújtása és általában a biztosítás ügyvitele nem lehet gyors, pontos és egyszerű. Ha tehát a mezőgazdasági munkásság betegségi biztosítását sürgősen meg akarjuk valósítani, egész társadalombiztosítási rendszerünket is sürgősen új, a korszerű követelményeknek megfelelő alapokra kell helyezni. Ez kormányunknak is több ízben kifejezésre juttatott szándéka és akarata az OTI önkormányzata és tisztviselőikara pedig ennek szakszerű előkészítésén fáradozik.

Gondoljuk azonban meg, vajjon jobbá és gazdaságosabbá válnék-e társadalombiztosításunk azáltal, ha a már meglévő, országosan kiépített betegségi biztosítási szervezet mellé a mezőgazdasági munkásság részére ugyancsak országosan egy teljesen új betegségi biztosítási szervezetet építenénk fel új helyiszervekkel, orvosokkal és tisztviselőkkel. Azt, hogy gazdaságosabb, olcsóbb nem lenne, nem kell bővebben bizonyítani, jobb pedig már csak azért sem lehet, mert a vegyes foglalkozást űző személyek biztosítási hovatartozósága és a szolgáltatásra kötelezett intézet megállapítása tekintetében a hatásköri vitáknak olyan újabb tömegei keletkeznének, amelyek az eddiginél is jóval nagyobb mértékben hátráltatnák azt, hogy a biztosító intézetek minden erejüket valódi céljukra, a szociális gondoskodásra fordíthassák.

Vegyünk vizsgálat alá még néhány érvet, melyeket a különálló betegségi biztosítás hívei felsorakoztatnak.

Rázgha Károly rámutat arra, hogy a visszacsatolt Felvidéken és Kárpátalján a mezőgazdasági munkásságnak érvényben hagyott OTI-rendszerű betegségi biztosítása nem vált be, mert főleg csak a nagybirtokosok jelentették be alkalmazottaikat.¹ Ennek okát a be- és kijelentésen alapuló adminisztráció nehézségében találja, eredménye pedig

¹ Rázgha Károly: *A felvidéki betegségi biztosítás tanulmányai. Köztelek*, 1943. évi 26. szám.

azért sajnálatos, mert szerinte télen a mezőgazdasági munkásoknak alig $\frac{1}{6}$ -a, nyáron $\frac{1}{4}$ -e volt biztosítva. *Halács* és *Gulácsy* is lehetetlennek tartják az OTI bejelentési és járulékfizetési rendszerének a mezőgazdaságban való alkalmazását.

Ezeket az aggályokat bizonyos mértékig osztjuk, de már rámutattunk arra is, hogy a jelenleg érvényben levő bejelentési és járulékfizetési rendszert lényegesen javítani és a mezőgazdasági munkaviszony természetéhez igazítani lehetne. Így ki lehetne terjeszteni az ú. n. kumulatív bejelentés lehetőségét a kisebb üzemekre is, sőt az átalánybiztosítás bizonyos formájának bevezetését is fontolóra kellene venni. A biztosítás pénzbeli segélyei szempontjából a biztosítottakat nemük és foglalkozásuk szerint néhány csoportba lehetne sorozni, a napibérosztályba sorozás tehát mellőzhető lenne. A járulékfizetés szempontjából sem nélkülözhetetlen a napibérosztályba sorozás. Az összes alkalmazottak után a mezőgazdaság fizetőképességének megfelelő időszakonként fizetendő járulékokat a birtok nagysága, művelési módja, illetőleg az adója alapulvételével is meg lehet állapítani.

Természetesnek kell találnunk azt a követelményt is, hogy a szolgáltatásra jogosultság szempontjából a mezőgazdasági munkások foglalkoztatottságának sajátosságait is figyelembe kell venni. Táppénz tehát csak arra az időre jár, amikor a munkás betegsége következtében valóban keresetvesztést szenved, viszont az idénymunkást és családtagjait az egész gazdasági évben gyógykezelésben és szülészeti segélyekben kell részesíteni.¹

A fentiekben néhány megoldási lehetőség vázolásával csak arra kívántunk rámutatni, hogy bőséges lehetőség kínálkozik a mezőgazdasági munkásság betegségi biztosításának egyszerű és a különleges követelményeknek megfelelő megoldására, de a felvázolás nem jelenti azt, hogy a felhozottaknál egyszerűbb és megfelelőbb megoldási lehetőségek nincsenek. Ezeknek megállapítása a mezőgazdasági munkásság életkörülményeit pontosan ismerő szakértők feladata. Célunk csak annak hangsúlyozása, hogy a mezőgazdasági betegségi, biztosítás jó és az összes jogos kívánságok kielégítésére alkalmas megoldásához jó rendszer kell, de nem külön intézet. Sőt, ellenkezőleg: a felügyeleti, szervezeti és működési szempontokból teljesen elkülönített mezőgazdasági biztosítás társadalombiztosításunknak jelenleg máris rosszul működő szervezetét véglegesen tönkretenné. Gondoljunk csak arra, hogy már van egy országosan kiépített betegségi biztosítási szervezetünk, amelynek működését csak meg kell javítani, kiterjeszteni és a falusi lakossághoz közelebb hozni. E mellé még egy másikat akarnak kiépíteni, amelynek még a köz-

ponti magja is csak képzeletben van meg, mert a OMBI-nek baleseti és öregségi biztosításban szak-képzett tisztviselőkarát csak nem lehet a betegségi biztosításban szakképzett tisztviselői karnak tekinteni, amikor az OMBI betegségi biztosítással még schasem foglalkozott. De ha még a legtökéletesebb szakértelmet is feltételeznénk, nagyon laikus elképzelés lenne azt hinni, hogy az OMBI innen Budapestről kizárólag orvosok és a gazdasági előjárók közreműködésével, helyiszervek nélkül lássa el az egész országra kiterjedő betegségi biztosítást, mert az nemcsak gyógyításból áll, hanem sürgős *pénzbeli* segélyek nyújtásából, a járulékok kirovásából, behajtásából, a felmerült vitás kérdések eldöntéséből és a visszaélések elhárításából is. A gyógyító szolgálat szervezeti és igazgatási tennivalóit sem lehet egyetlen központból ellátni. Mindezeket talán a „bélyegrendszer” oldaná meg? A biztosítási járulékoknak bélyegeken való lerovása sehol sem vált be. E rendszer súlyos hátrányait már bővebben ismertettük.¹ A bélyegrendszer híve szenteljen legalább tíz percet e cikk átolvasására. Itt csak arra kívánunk rámutatni, hogy ha a biztosítási járulékok fizetését ellenőrzés nélkül a társadalombiztosítás szempontjából még iskolázatlan tömegre bizzuk, a biztosítás ügyvitelét mindenestre olcsóbb lesz, mert csak az fizet, aki akar vagy aki a járulékoknál jóval értékesebb szolgáltatásokat már igényli, tehát biztosítási szakkifejezéssel élve--az ú. n. rossz kockázatok; ha pedig minden biztosítottat az.. egész országban évenként csak egyszer ellenőriztetni kívánnánk, a biztosítás ügyvitelét még a sokat ócsárolt OTI rendszerénél is terjedelmesebb és költségesebb lenne. Azt pedig, hogy egyesek mennyi bélyegyet mulasztottak el biztosítási könyvükbe beragasztani, a munkaviszony megszűnése után a legtöbb esetben meg sem lehetne állapítani.

Elég baj, hogy a mezőgazdasági öregségi biztosításban a bélyegrendszert vezettük be. Ha igazat is adunk annak az állításnak, hogy a Felvidéken a mezőgazdasági munkásoknak csak egy részét jelentették be az OTI-hez, arra is rá kell mutatnunk, hogy sokkal nagyobb azoknak a mezőgazdasági munkásoknak a száma, akiknek öregségi biztosítási lapjait nem küldötték be az OMBI-hez. Ennek súlyos következményei csak több év eltelte után fognak jelentkezni, de a betegségi biztosítás szolgáltatásait gyakrabban veszik igénybe, ott a bélyegrendszer hátrányai azonnal szembeszökővé válnának.

A biztosítás ügyvitelét mindenestre a legegyszerűbbé kell tenni, de annyira leegyszerűsíteni mégsem lehet, hogy a munkaadóra vagy a biztosítottokra semmiféle írásbeli tennivaló ne háruljon.

¹ Szóts József: *A bélyegrendszer. Szociális Szemle*, 1943. évf., 8-10. szám.

Nem szabad kisbirtokososztályunkat annyira lebecsülni és feltételezni róla, hogy még egy előkészített nyomtatványra sem képes néhány ismert adatot feljegyezni. Ha ez az osztály tájékozatlan még a társadalombiztosításban, arra nevelni kell. Kissé furcsa az az érvelés, hogy az OTI azért nem alkalmas a mezőgazdasági munkásság betegségi biztosításának ellátására, mert helyiszervei nem falun, hanem vidéki városokban vannak, szakorvosi rendelőintézetei pedig szintén csak az ipari gócpontokban. Talán olyan helyeken kellett volna ezeket a szerveket elhelyezni, ahol ezideig biztosítottak nem voltak? A mezőgazdasági betegségi biztosítás megvalósulása esetében ezeket a szerveket olyan helyeken is fel kell állítani, ahol elsősorban a mezőgazdasági munkásnak van azokra szükségük és a biztosítás leegyszerűsített ügyvitelét a gazdasági előjárók bevonásával a biztosítottakhoz egészen közel kell hozni. Az OMBI azonban kénytelen lenne a közbeeső állomásokat is külön építeni, ami aligha válnék az ügyviteli költségek előnyére.

Egy megjelent cikkben teljesen alaptalan és súlyosan gyanúsító állítás is olvasható: „A mezőgazdasági ágazat jövedelmezőségi mérlege sokkal kedvezőbb az ipariénál, könnyen érthető tehát az OTI-nek az a törekvése, hogy a mezőgazdaságot is üzletkörébe óhajtáná vonni, egyszerűen mérlegének javítása céljából.” Ez szomorú tájékoztatásra váll. A társadalombiztosítás állami-szociálpolitikai intézmény és nem nyereszkesedésre alakult vállalkozás. Sem az OTI-nek, sem az OMBI-nek nem lehet haszna vagy nyeresége, jövedelmezőségi szempontok tehát szóba sem jöhetnek. A bevételek közvetlenül vagy közvetve csak a biztosítottak érdekeit szolgálhatják, mert az esetleges feleslegről jutalékot vagy osztalékot nemcsak magánszemély, de még az állam sem kaphat. Az igazságos tehermegosztás érdekében az OTI egyes biztosítási ágak bevételeit és kiadásait és a betegségi biztosítási ágon belül még a háztartási alkalmazottak és a felvidéki és kárpátaljai betegségi biztosításait is, külön üzletágon tartja nyilván, az utóbbi üzletág bevételeit tehát csak a mezőgazdasági betegségi biztosításra lehet fordítani. Hogyan lehet tehát szó mérlegjavításról? A mezőgazdasági betegségi biztosításnak csak annyi járulékbévétele lehet, amennyi kiadásainak fedezésére elégséges, ellenkező esetben vagy a szolgáltatásokat kell felemelni; vagy a járulékokat kell leszállítani.

Fejtegetésünk eredményét a következőkben foglaljuk össze:

1. A társadalombiztosítást csak egységes elgondolás alapján, egységes irányítással, egységes országos szervezettel lehet jól, olcsón és eredményesen ellátni.

2. Az egységesség nem jelenti az azonosságot. A mezőgazdasági munkásság betegségi biztosításában tehát nemcsak lehet, de kell is figyelembe venni a különleges munka- és kereseti, valamint egyéb életviszonyokat.

3. Senki sem gondol arra, hogy a mezőgazdasági munkásságot az OTI-be „beolvassza” olyan értelemben, hogy az ipari biztosítás jogszabályait a mezőgazdasági népességre is kiterjesszük. Ellenkezőleg: legsürgősebb feladataink egyike jelenleg érvényben levő társadalombiztosítási rendszerünk gyökeres megreformálása.

4. Van azonban egy már országosan kiépített betegségi biztosítási szervezetünk, melyet csak meg kell javítanunk, tovább kell fejlesztenünk és akként kell átalakítanunk, hogy a mezőgazdasági betegségi biztosítás követelményeinek is megfeleljen. Nemcsak felesleges pazarlás, de végzetes hiba is lenne ezzel párhuzamosan még egy különálló országos betegségi biztosítási szervezetet felépíteni és ezzel a jtnár amúgy is helytelen útra tévedt magyar társadalombiztosítást teljesen elrontani.

5. Tartsuk szem előtt, hogy a társadalombiztosítás egyetemes nemzeti érdek. Megszervezésénél ezért osztályellentéteket nem szabad hangsúlyozni, hanem ki kell egyenlíteni, hatalmi szemtokat pedig figyelmen kívül kell hagyni. Mindenki visszásnak, sőt nevetségesnek érezné, ha valaki a mezőgazdasági népesség részére külön rendszert \$ bíraskodást követelne. A szociális-biztonság meg-

szervezése ugyanilyen egyetemes feladat, mint a közbiztonság és igazságszolgáltatás. Az utóbbiak éppen olyan lényeges előmozdítói „a termelés érdekeinek”, mint az, hogy a dolgozó társadalom minden életkockázat esetére biztonságban érezze magát.

6. Helyes és kívánatos, hogy meglévő berendezéseinket és az azokkal kapcsolatos jogszabályainkat bíráljuk és egyúttal ki is fejtjük, miképpen kell azokat megjavítanunk. Súlyosan hibázunk azonban, ha a lebecsülés, ócsárlás vagy a gyűlölet útjára tévedünk és a meglévő hiányokért egyetlen intézményt, a végrehajtó szervet tesszük felelőssé. A háború kitörése óta minden államban többé-kevésbé előtérbe került a társadalombiztosítás megreformálásának és kiépítésének szükségessége, mindenütt elégtelennek tartják a meglévő berendezéseket. E tekintetben mi sem vagyunk kivételek.

7. Van három országos hatáskörű biztosító intézetünk. A magyar társadalombiztosítás helyes átszervezése esetében ezek egyike sem válnék feleslegessé, csak feladatkörük változnék meg. Ennek tárgyalása azonban e cikk kereteit meghaladja. Egyelőre csak jóindulatú megértést kérünk abban a vonatkozásban, hogy az elkülönített öncélú mezőgazdasági betegségi biztosítás feltétlenül káros lenne, ahogyan mi is elismerjük, hogy a mezőgazdasági munkásság különös életviszonyait betegségi biztosításunk megvalósításánál okvetlenül figyelembe kell venni.